

5. שבחי הרב שלום שרעבי זיע"א — גילויים חדשים מכת"י

כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו "רפואה וחיים" (בפרק י"ב אות קנ"ה) ז"ל: סם המות, למי ששתה אותו מועיל אלו השמות שמקיא כל הסם. ופעם אחד מעשה בליל שבת קודש בירושלם תוב"ב בזמן הרב מהר"ש שרעבי ז"ל שתתה נערה אחת סם המות, והרב הנזכר כתב שמות אלו בנייר אחד ובלעה אותו ובבוקר היתה בריאה וטובה, ומועיל גם כן לחולי המגפה וכו' עכ"ל.

וכעין זה ראיתי שכתב בספר "רפואה וחיים מירושלים" שלקטו הרב יצחק בכ"ר אליעזר ז"ל (בדף ל"ח ע"א) ז"ל: שמות אלו מועילים למי שניגף במגפה ב"מ וכו' ואמרו שהרב הקדוש מהר"ש שרעבי זל"ה כתב שמות אלו ביום שבת קודש למי ששתה סם המות וכו', עכ"ל.

ומעת ראיתי דברים אלו התפלאתי על השמועה הזרה הזאת לומר על הגאון הגדול נזר ישראל ראש המקובלים מן הרש"ש זיע"א שכתב קמיע בשבת, ולמה נדחק לזה, הגם שבדאי אין דבר העומד בפני פיקוח נפש, ובכגון הא שהוא קמיע מומחה מותר הדבר, כדי להציל נפש אחד מישראל, אבל על כל פנים גופא דעובדא איך הוה טרם זכינו לשמוע.

ועתה נודמנו לנו פרטי המעשה דברים כהווייתן, שכתב אחד החכמים סמוך לדורו והוא רבי יוסף מורדוך מסאלוניקי, שהיה תלמידו של הגאון רבי דוד שרירי בעמח"ס "ימי דוד", והיה גביר ובעל בעמיו, וזיכה את הרבים בהדפסת ספרים חשובים בדורו, ולצד עסקיו זכה להגות בתורה, וביחוד בחלק הנסתר שבה, ולכתוב סדר הכוונות בצורה ייחודית. מלבד זה כתב עוד כמה וכמה חיבורים, והנם בכת"י בבית הספרים בירושלים.

ספר זה שאנו דנים בו, הנמצא תח"י בכתב ידו, נכתב בסביבות שנת תקע"ט, וכולל בו העתקות מכוונות שונות וביאורים לדברי הארי"י ז"ל בענייני הכוונות, ובו גם ב' עמודים (דף 46ב — 47א) מסיפורים אלו דלהלן.

סיפור זה גילוי חדש הוא, ולא היה ידוע עד היום אלא ברמיזה, וכעת זכינו לפרטי המעשה ממקור קדום, ומפי צורבא-דרבנן.

•

עוד מצאנו באותו ספר כתביד סיפור פטירתו של רבינו הרש"ש ז"ל, באופן אחר מהמסופר וידוע עד כה ע"י כותבי תולדותיו השונים.

והלא הידיעה המפורסמת לגבי פטירתו שהיתה בשנת השמיטה, שנת ה'תקל"ז, כבר כתבה גדול תלמידיו הגאון האדיר מהרי"ט אלגאזי ז"ל בפסק השמיטה שלו הנדפס בספר "דברי שלום" (בנר"מ דף י"ז ע"ד-י"ח ע"ב). ששיער לומר שכיון שחזר בו באותה שמיטה ממנהגו הראשון שנהג בכמה שמיטות לכיון כל כוונות התפלות כבשאר השנים,

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה מקבציאל - כג חברת אהבת שלום עמוד מס : 306 הודפס ע"י אוצר החכמה

ובאותה שנה עשה מעשה כפשט דברי האר"י ז"ל לכוין רק מתיבת באהבה של העמידה ואילך, לכן מסיבת חסרון הכוונה באותה שנה כבה נר המערבי עיש"ב. אולם סדר פטירתו לא נודע ממקור אחר איך הוה, ועתה נתגלה לנו מספר כת"י הנ"ל.

ועוד נמצינו למדים מכאן שחי מרן הרש"ש ז"ל ע"ד שנים, וזאת ידיעה שלא נודעה עד היום כלל. ועיין בספר אור השמש (ירושלים תש"ל) שלפי דבריו שם (בעמוד י"ז) נולד בשנת הת"ף בערך, והרי נפטר בשנת התקל"ז, ואם כן היה בן נ"ז שנים. וזכורני שסיפר לי פעם הרב המקובל כמהר"ר סלימאן מוצפי ז"ל, תחת אחד השיחים, ששאל להרב המקובל מסעוד הכהן אלחדד ז"ל, שהיה מזקני חו"ר בית אל, ושימש במרום שם כרבן של חסידים ועובר לפני התיבה – באיזה גיל היה מרן הרש"ש ז"ל כשנפטר, ואמר לו בעדות גיל מבוגר (ונשמט מזכרוני מספר השנים שנקב). ועל פי זה רצה לפקפק על השערת הרי"ט אלגאזי ז"ל הנ"ל שנפטר מרן הרש"ש ז"ל מפני חסרון הכוונה, שהרי היה זקן ושבע ובא בשנים טובות. והיינו מפני שהר"ס מוצפי ז"ל היה נוהג כמנהג רבו השד"ה ז"ל לכוין כשיטת הרש"ש בשמיטה האחרונה מבאהבה ואילך, ולכן טרח לברר פרט זה, לאמת את זה שלא מפני חסרון הכוונה נפטר מרן אלא מפני זקנותו.

והנה השמועה דקמן שהיה מרן הרש"ש ז"ל בגיל ע"ד כשנפטר, מוכיח שהנכון הוא כפי ששמע הרי"ס מוצפי ז"ל מפי הרב מסעוד הכהן ז"ל, שהיה מרן הרש"ש ז"ל זקן ושבע ימים כשנפטר.

והא לך מעשה הקמיע ותיאור הפטירה, כפי שמצאנו בכתב-יד הנ"ל:

עוד ביום שבת קודש פרשת מטות הלכתי לבית מורי ללמוד והיינו הוגים בספר מבוא שערים ש"ב ח"ב פ"י בענין הרפ"ח ניצוצין שנפלו מעסמ"ב, ונתקשינו קושיא אחת בענין ה' מדרגות וכו', ולקח מורי הספר הנק' נהר שלום ושם מצינו הענין בפירוש. ואמר מורי נר"ו, תנוח נפשו של רבינו שלום זלה"ה שפירש בזה הפירוש הנפלא, אשרי לו ואשרי חלקו ואשריהם לעוסקים בתורתו הקדושה תורת חיים. ואז אמר לי מורי נר"ו, דע בני שאם לא היה בא לעולם הרב שלום בעולם, היתה נשכחת תורת הרב רבינו האר"י ומהר"ו זיע"א. ואני אספר לך ממעשה הרב שלום ששמעתי וז"ל מורי נר"ו:

א. מעשה הקמיע

מעשה שהיה כך היה, שבערב שבת קודש היו מתפללים בבית הכנסת של החסידים תפלת מנחה, והרב רבינו שלום זי"ע עמם, ובאה אשה אחת וצעקה אל הרב למאד שיתן לה כתב אחד משמות הקודש [ר"ל קמיע], שכנה של אותה אשה בלע סם המות ונטה למות. ולא השיב הרב דיבור עד שגמר תפלת מנחה והתחיל תפלת ערבית של שבת קודש, ואח"כ כתב לה הכתב ונתן לידה והלכה וחיה את בנה.

וכל החסידים ובכללם הרב הגדול והחסיד רבינו חיים דילה רוחה זיע"א, המה ראו בן תמהו על מעשה שעשה הרב שלום, שכתב [הקמיע] כליל שבת קודש, שהיה לו לכתוב אחר שגמר תפלת מנחה, ולא להתפלל [ערבית של] ש"ק.

וקמו כולם ביום ראשון של אותה שבוע, ונתקבצו כולם יחד והרב חיים [דילה רוחה] עמיהם, להוכיחו על זה המעשה אשר עשה, ודברו לו לאמר למה עשית כזה וכו'. ואז השיב הרב זיע"א ואמר: תמיה אני על רבי חיים שלא (נתפלל) [פעל] כלום בתפלת המנחה של ערב שבת. ואז השיב ואמר לו [הרב חיים]: חטאתי והבנתי כוונתך ודגלך לשלום. ואח"כ אמר לאותם החסידים, שהיו כמו שלושים או יותר, ואמר להם אתם כולכם נכשלתם [כך וכך], ופגמתם כך וכך, ובאתם אלי להוכיח אותי. ואז כולם ראו בן תמהו איש אל חברו ולא השיבו דבר. ע"כ שמעתי מפי מורי גר"ו.

והסיבה היתה מפני שתוך [כדי] שהיה מתפלל תפלת מנחה, נגזרה גזירת מגפה, ב"מ, והרב שמע קול הכרוז שהיה בשמים, ונתחזק בכוונותיו וביטל קצת, ואח"כ בתפלת ערבית גמר לבטל כל הגזירה כולה, ואם היה מפסיק [באמצע תפלותיו כדי לכתוב הקמיע] היה מתבלבל דעתו, ולא היה יכול לבטלה, ודן [את הדין בדעתו] ואמר טוב להציל כל העיר מהמגפה יותר מאחר, וזה היתה כוונתו הקדושה וכו'.

ב. פטירת הרב שלום זיע"א

קודם שנפטר לבית עולמו היה הוא בעצמו יודע יום פקודתו, שתהיה ביום שבת בקדיש של הודו. ואותו שבת הלך לבית הכנסת כשאר השבתות, וישב במקומו, והתחיל הזמירות*. ובתוך הזמירות אמר: למה לא בא רבי פלוני הזקן, שהוא ניצוץ של רשב"י. ואז הלכו וקראו אותו, ובא לבית הכנסת. וכשהגיעו לקדיש של הודו קם הרב בעצמו ואמר קדיש, וישב, ונתכסה במליתו, ויצאה נפשו בנשיקה. אז אמר החכם הזקן, שהיה ניצוץ רשב"י (ואמר), אם עושה אני מיתה כזו תהיה מיתתי עתה, וגעו כל הקהל בבכיה. והוא הלך לבית עולמו בן ע"ד שנים, אשרי לו ואשרי חלקו זיע"א.

* פירוש: הקרבנות. עיין עמודי הוראה, פירוש לספר מורה באצבע, הוצאת "אהבת שלום" תש"ס (אות ע"ד, עמ' כ"ז).